

Ed. **83. Frumvarp til laga** [53. mál]
um breyting á almennum hegningarlögum nr. 19/1940, sbr. lög nr. 41/1973 og lög nr. 24/1976.

(Lagt fyrir Alþingi á 102. löggjafarþingi 1979—80.)

1. gr.

Við 6. gr. laga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 41/1973 og lög nr. 24/1976, bætist nýr töluliður, 6. töluliður, svohljóðandi:

6. Fyrir háttsemi, sem greinir í 1. gr. Evrópusamnings frá 27. janúar 1977 um varnir gegn hryðjuverkum. Mál samkvæmt þessum tölulið skal þó aðeins höfða eftir fyrirskipun dómsmálaráðherra.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Almennar athugasemdir.

1. Frumvarp þetta, sem samið er í dómsmálaráðuneytinu, fjallar um breyting á 6. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sem ráðuneytið telur að nauðsynleg sé til þess að unnt verði að fullgilda, af Íslands hálfu, samning sem gerður hefur verið á vegum Evrópuráðsins, Evrópusamning um varnir gegn hryðjuverkum, frá 27. janúar 1977. Samningurinn er prentaður sem fylgiskjal með frumvarpi þessu.

Jafnframt því sem þetta frumvarp er flutt, verður borin fram af utanríkisráðherra tillaga til þingsályktunar um heimild fyrir ríkisstjórnina til að fullgilda framangreindan samning frá 27. janúar 1977.

Á síðari árum hefur verið gengið frá ýmsum milliríkjasamningum, vegna stöðugt vaxandi hermdarverkastarfsemi. Má í því sambandi nefna Haag-samning um að koma í veg fyrir ólöglega töku flugfara, Montreal-samning um varnir gegn ólöglegum aðgerðum gegn öryggi flugsamgangna, samning gerðan að tilhlutan Sameinuðu þjóðanna um ráðstafanir gegn glæpum, er beinast að einstaklingum, er njóta alþjóðaverndar, þ. á m. sendierindrekum. Þessir samningar skuldbinda aðildarríki til þess annaðhvort að framselja eða höfða refsismál gegn einstaklingum, sem taldir eru hafa framið eitthvert þeirra hryðjuverka, sem í samningunum greinir. Ísland hefur gerst aðili að öllum þessum samn-

ingum og alm. hegningarlögum hefur verið breytt til samræmis við þá, sbr. lög nr. 41/1973 og lög nr. 24/1976.

2. Þessi nýi samningur um varnir gegn hryðjuverkum hefur haft fyrrgreinda samninga að fyrirmynd um mörg atriði. Evrópusamningurinn nær hins vegar yfir fleiri hryðjuverk og andstætt hinum samningunum er kveðið á um framsal milli aðildarríkja.

a. Framsal.

Kjarni þessa samnings er 1. gr. hans. Í þessari grein er skýrt kveðið á um, að tiltekin afbrot skuli hvorki teljast stjórn málaafbrot né brot, sem framin eru í tengslum við slík afbrot eða í stjórn málaalegum tilgangi. Í fyrsta lagi er um að ræða þau brot, sem Haag- og Montreal-samningarnir taka til (1. gr. a og b), en greinin nær einnig yfir eftirfarandi afbrot: (c) gróf brot, sem fela í sér tilræði við líf, limi eða frelsi diplómata eða annarra manna, sem njóta alþjóðaværndar; (d) brot sem fela í sér mannrán, gíslatöku eða grófa, ólöglega frelsisskerðingu; (e) brot þar sem notaðar eru sprengjur, handsprengjur, eldflaugar, sjálfvirk skotvopn eða bréfa- og höggulsprengjur, ef mönnum er þar með hætta búin; og að lokum tilraun til framningar, hlutdeild í eða tilraun til hlutdeildar í slíku broti. Líta ber á þennan samning í ljósi annarra samninga um framsal. Í slíkum samningum er skýrt tekið fram, að neita má að framselja, ef lögbrotið hefur einkenni stjórn málaafbrots. Í samræmi við þetta ríkjandi sjónarmið segir í 2. tl. 9. gr. íslensku hegningarlaganna, að ekki megji framselja til refsingar á vald erlendra ríkja menn, sem sakaðir eru um stjórn málaafbrot.

Ákvæði 1. gr. samnings þessa um, að aldrei beri að líta á fyrrgreinda háttsemi sem stjórn málaafbrot, felur því í sér, að ekki er unnt að synja um framsal í málum, þar sem eitthvert tilgreindra hryðjuverka hefur verið framið, með skírskotun til þess að um stjórn málaafbrot sé að ræða.

Af framansögðu er ljóst, að 1. gr. breytir í verulegum mæli ákvæðum núgildandi milliríkjasamninga um framsal. Samkvæmt 13. gr. samningsins er á hinn bóginn unnt að gera fyrirvara um 1. gr. Það er álit dómsmálaráðuneytisins, að Ísland eigi að notfæra sér réttinn til að gera fyrirvara, og verður því lýst nánar hér síðar. Af þessum sökum er ekki lagt til að ákvæðum almennra hegningarlaga um framsal verði breytt.

2. gr. samningsins fjallar um heimild til að fella ýmis fleiri afbrot en þau, sem talin eru í 1. gr., undir samninginn. Skv. þessari grein geta aðildarríkin ákveðið, að við framsal vegna hryðjuverks af þessu tagi skuli þau ekki talin stjórn málaafbrot. Hér er einvörðungu um að ræða rétt aðildarríkjanna en ekki skyldu til framsals og því óþarft að breyta ákvæðum laga um framsal.

b. Refsivald og lögsaga.

Eins og getið hefur verið um í athugasemdunum hér að framan, leiðir aðild að samningnum án fyrirvara til þess, að ekki er unnt að synja um framsal vegna hryðjuverks er greinir í 1. gr. með þeirri röksemd einni, að um stjórn málaafbrot sé að ræða. Hins vegar er unnt að synja um framsal af öðrum ástæðum. Samkvæmt núgildandi reglum á Íslandi væri því unnt, án tillits til þessa hryðjuverkasamnings, að synja um framsal á þeirri forsendu, að sökunautur sé íslenskur ríkisborgari. Ennfremur geta þau ríki, sem gera fyrirvara skv. 1. mgr. 13. gr., synjað um framsal með vísun til þess, að umrætt afbrot hafi einkenni stjórn málaafbrots. Ef slíkur fyrirvari er gerður, er hlutaðeigandi ríki hins vegar skuldbundið skv. 7. gr. samningsins að leggja málið án nokkurrar undantekningar fyrir bær yfirvöld til saksóknar í ríkinu sjálfu.

Það er því tryggt samkvæmt samningnum, að sökunautur verði annaðhvort framseldur skv. 1. gr. eða sóttur til saka í landinu sjálfu skv. 7. gr. Þó skal tekið

fram, að skylda ríkjanna til að hefja saksókn eftir að hafa synjað um framsal, er háð því að ríkið, sem bar framsalsbeiðnina fram, hefði refsilögsögu eftir reglum sem eru samkynja reglum í því landi, sem framsalsbeiðni er beint til. Sömuleiðis er rétt að geta þess, að ákvörðun um saksókn og frekari málarekstur í því landi, sem skylt er að stofna til saksóknar, fer eftir almennum réttarfars- og refsiréttarreglum í landinu. Í þessu felst, að skyldan til að hefja saksókn takmarkar á engan hátt hið almenna sjónarmið í sakamálaréttarfari, sem gildir á Íslandi og í mörgum öðrum samningsríkjum, að ákvörðun um saksókn byggist á mati, en er ekki lögbundin (oppportunitetsprincíp).

Í 7. gr. er ráð fyrir því gert, að hlutaðeigandi ríki eigi refsilögsögu í umræddum málum. Samkvæmt 6. gr. hvílir sú skylda á aðildarríkjunum að gera viðhlitandi ráðstafanir til að tryggja refsilögsögu sína í málum, þar sem synjað er um framsal. Til þess að uppfylla þessa skyldu er nauðsynlegt að auka einu ákvæði við íslensku hegningarlögin um refsilögsögu íslenskra dómstóla. Tillaga, sem beinist að þessu atriði, er að bæta við nýjum tölulið um þetta efni, sem yrði sá 6. í 6. gr. almennra hegningarlaga, eins og í frumvarpinu felst. Það skal áréttað, að sú háttsemi, sem greind er í 1. gr. samningsins, er refsiverð skv. gildandi refsilögum. Skyldan til að gera ráðstafanir til að tryggja lögsögu skv. 7. gr. krefst því ekki að sett verði viðbótarákvæði í refsilög.

c. Réttaraðstoð.

Samkvæmt 8. gr. samningsins hvílir sú skylda á aðildarríkjum að þau veiti hvert öðru viðtækustu gagnkvæma aðstoð í refsimálum skv. 1. og 2. gr. Reglur ríkis þess, sem beðið er um aðstoð, segja til um hvers konar aðstoð má veita (t. d. húsleit, hald á munum eða öflun sakargagna). Samkvæmt greininni er útilokað að synja beiðni um aðstoð á þeim forsendum að beiðnin varði stjórn málaafbrot.

Bent skal á, að samkvæmt 2. málgr. 8. gr. er ríki heimilt að synja beiðni um aðstoð, ef það hefur gilda ástæðu til að ætla að beiðnin hafi verið borin fram í því skyni að lögsækja eða refsa einstaklingi vegna kynþáttar hans, trúarbragða, þjóðernis eða stjórn málaaskoðana eða réttarstaða hans kunni að skerðast af þessum sökum.

Dómsmálaráðuneytið telur, að ekki sé þörf á að gera fyrirvara um réttaraðstoð þá, sem í 8. gr. samningsins greinir.

3. Eins og að framan er greint, telur dómsmálaráðuneytið að gera þurfi fyrirvara um 1. gr. samningsins, þannig að unnt sé að synja framsalsbeiðni, sem fram er borin með þeim rökum, að um stjórn málaafbrot sé að ræða. Dómsmálaráðuneytið leggur áherslu á eftirtalin atriði:

Reglan í 1. tl. 1. mgr. 9. gr. almennra hegningarlaga um að framselja ekki menn vegna stjórn málaafbrotu hefur lengi verið ríkjandi sjónarmið í íslenskum framsalsréttarreglum. Dómsmálaráðuneytið telur, að hugmyndin að baki þessari reglu, sem sé sú, að mat á inntaki stjórn málaafbrotu sé afar mismunandi í einstökum erlendum ríkjum, vegi þungt í þessu sambandi. Svíar og Danir hafa gert slíkan fyrirvara við fullgildingu samningsins, og Norðmenn hyggjast enn fremur gera það.

Einnig skal vakin athygli á því, að hugtakið „stjórn málaafbrot“ er túlkað þröngt í hegningarlögunum. Þótt afbrot sé framið af stjórn málaalegum hvötum, er það eitt sér ekki nægjanlegt til að teljast stjórn málaafbrot í skilningi framsalsreglna. Mat á stjórn málaafbrotinu er háð mati á öllum þeim þáttum, sem að brotinu líta, m. a. verður að líta á hagsmunum þá, sem skertir eru, auk hinna stjórn málaalegu hvata.

Telja verður, að trauðla verði gripið til þess að synja beiðni um framsal vegna brota samkvæmt 1. gr. vegna hins stjórn málaalega eðlis brotsins, en hins vegar þykir varhugavert að útiloka þennan rétt alfarið.

Á það skal bent, að fyrirvari af þessu tagi takmarkar á engan hátt gildi samningsins til að varna hryðjuverkum. Eins og lýst var í 2. b hér að framan, eru ákvæði

samningsins þannig, að þau ríki, sem synja um framsal skv. 1. gr., eru í staðinn skuldbundin til að lögsækja sjálf. Því er tryggt að sérhvert mál hljóti sakamálsmeðferð, þótt fyrirvari sé gerður við 1. gr.

4. Samþykkt þessa lagafrumvarps leiðir hvorki til ríkisútgjalda né neins konar aukinna ríkisumsvifa.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Almenn lagaákvæði um refsingu íslenska ríkisins er að finna í I. kafla almennra hegningarlaga. Samkvæmt þessum reglum (4.—6. gr.) er unnt að refsa eftir íslenskum hegningarlögum, þegar eitthvert eftirtalinna skilyrða er uppfyllt:

- 1) brotið er framið innan íslenska ríkisins eða á íslenskum skipum eða í íslenskum loftförum,
- 2) ef brotamaður er ríkisborgari í eða búsettur í Danmörku, Finnlandi, Noregi eða Svíþjóð og dvelst hér á landi,
- 3) brotið er gegn sjálfstæði ríkisins, öryggi þess, stjórnskipan og stjórnvöldum, eða
- 4) um er að ræða brot, sem milliríkjasamningar skv. 2. málgr. 165. gr. eða 4. og 5. tl. 6. gr. alm. hegningarlaganna taka til.

Á grundvelli ofangreindra refsivaldsreglna er unnt að lögsækja sökunaut hér á landi í næstum öllum tilvikum vegna brots á 1. gr. hryðjuverkasamningsins. Þó eru hugsanleg tilvik, þar sem þetta á ekki við. Hér á landi er t.d. ekki unnt að lögsækja mann sem ekki er Norðurlandabúi og hefur búsetu erlendis, ef hann er handtekinn hér á landi eftir að hafa fullframið brot utan íslensks yfirráðasvæðis, án þess að skerða hagsmuni þess.

Til þess að koma í veg fyrir að slíkt eigi sér stað, er nauðsynlegt að bæta við 6. gr. alm. hegningarlaganna ákvæði um, að unnt sé að lögsækja mann hér á landi fyrir brot á 1. gr. samningsins, án tillits til búsetu hans eða þess hvar brotið var framið.

Refsivald er viðtækara en skilyrt er til að efna samninginn samkvæmt 6. gr. hans, og er í samræmi við fyrrnefnda Haag- og Montreal-samninga og samning um vernd diplómata.

Til þess að slá varnagla við fyrirhuguðu viðtæku refsivaldi, er lagt til að ákvörðun um ákæru skuli vera í höndum dómsmálaráðherra. Er þetta gert til samræmis við ákvæði 4. og 5. tl. 6. gr. alm. hegningarlaganna varðandi fyrrgreinda samninga.

Um 2. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Fylgiskjal.

EVROÐPUSAMNINGUR UM VARNIR GEGN HRYÐJUVERKUM.

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem undirrita samning þennan, er hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að koma á aukinni einingu meðal aðila þess, gera sér grein fyrir vaxandi áhyggjum, sem aukning hryðjuverka veldur, óska að gera virkar ráðstafanir til að tryggja að þeir, sem hryðjuverk fremja, komist ekki undan lögsókn og refsingu, og eru sannfærð um að framsal sé sérstaklega virkt úrræði til að ná þeim árangri, hafa orðið ásátt um eftirfarandi:

1. gr.

Að því er varðar framsal milli aðildarríkja skal ekki telja eftirfarandi brot vera stjórn málaafbrot, né brot, framín í tengslum við stjórn málaafbrot, né brot, framín af stjórn málaalegum hvötum:

- a. Brot, sem falla undir samning um að koma í veg fyrir ólöglega töku loftfara, sem undirritaður var í Haag hinn 16. desember 1970.
- b. Brot, sem falla undir samning um að koma í veg fyrir ólögsmætar aðgerðir gegn öryggi flugsamgangna, sem undirritaður var í Montreal hinn 23. september 1971.
- c. Alvarleg brot sem fela í sér tilræði við líf, lími eða frelsi einstaklinga, er njóta alþjóðlegrar verndar, þ. á m. sendierindreka.
- d. Brot sem fela í sér mannrán, töku gísla eða alvarlega og ólöglega frelsis-skerðingu.
- e. Brot þar sem notaðar eru sprengjur, handsprengjur, eldflaugar, sjálfvirk skotvopn eða bréfa- eða böggulsprengjur, ef sú notkun stofnar mönnum í hættu.
- f. Tilraun til þess að fremja eitthvert ofangreindra brota eða hlutdeild í framningu eða hlutdeild í tilraun til að fremja slíkt brot.

2. gr.

1. Að því er varðar framsal milli aðildarríkja getur aðildarríki ákveðið, að önnur alvarleg brot, sem fela í sér ofbeldi, en þau sem greind eru í 1. gr., gegn lífi, limum eða frelsi einstaklings, skuli hvorki teljast stjórn málaafbrot, né brot sem framið er í tengslum við stjórn málaafbrot, né brot, sem framið er af stjórn málaalegum hvötum.
2. Hið sama gildir um alvarlegt brot, sem beinist gegn eignum, að því leyti sem 1. gr. tekur ekki til þess brots, ef verknaðurinn hefur skapað mönnum sameiginlega hættu.
3. Hið sama gildir um tilraun til að fremja eitthvert ofangreindra brota eða hlutdeild í framningu eða hlutdeild í tilraun til að fremja slíkt brot.

3. gr.

Ákvæði allra milliríkjasamninga og samkomulaga um framsal brotamanna, sem gilda milli aðildarríkja, þ. á m. Evrópusamnings um framsal brotamanna, breytast milli aðildarríkja að því leyti sem þau samræmast ekki samningi þessum.

4. gr.

Nú eru afbrot þau, sem 1. og 2. gr. þessa samnings taka til, ekki tilgreind sem framsalsbrot í núgildandi milliríkjasamningum um framsal milli aðildarríkja og skal þá samt litið svo á, varðandi þennan samning, að þau séu fólgin í þeim samningum.

5. gr.

Ekkert það, sem í samningi þessum greinir, ber að túlka á þann veg, að í því felist skuldbinding til að annast framsal, ef ríkið, sem beiðni um framsal er beint til, hefur gildar ástæður til að ætla að beiðni um framsal vegna brots, er 1. eða 2. gr. taka til, hafi verið komið á framfæri í þeim tilgangi að lögsækja eða refsast manni vegna kynþáttar hans, trúarbragða, þjóðernis eða stjórn málaaskoðana eða réttarstaða hans kunní að vera skert vegna einhverra þessara ástæðna.

6. gr.

1. Sérhverju aðildarríki ber að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að koma lögum yfir brot, sem greint er í 1. gr., þegar það framselur ekki grunaðan brotamann, sem finnst á landsvæði ríkisins, að fenginni beiðni um framsal frá aðildarríki,

- þar sem lögsaga byggist á reglum, sem gilda einnig í ríkinu, sem beiðninni er beint til.
2. Samningur þessi kemur ekki í veg fyrir refsilögsögu samkvæmt landslögum.

7. gr.

Nú finnst maður, sem grunaður er um að hafa framið brot, er um getur í 1. gr., í aðildarríki, sem fengið hefur beiðni um framsal, og aðstæður sem greindar eru í 1. mgr. 6. gr. eru til staðar, þá ber að leggja málið án nokkurrar undantekningar og án ótilhlýðilegrar tafar fyrir þær yfirvöld til saksóknar, ef ríkið framselur ekki manninn. Yfirvöld þessi skulu taka ákvörðun eftir sömu reglum og þeim, er gilda, þegar um er að ræða afbrot alvarlegs eðlis eftir landslögum.

8. gr.

1. Aðildarríkjunum ber að veita hvert öðru víðtækustu gagnkvæma aðstoð í sakamálum varðandi lögsókn vegna brota, sem greind eru í 1. og 2. gr. Í öllum tilvikum gilda lög þess ríkis, sem beiðni er beint til, um gagnkvæma aðstoð í sakamálum. Þó má hvorki synja um aðstoð á þeim grundvelli einum að hún varði stjórn málaafbrot, brot sem framið er í tengslum við stjórn málaafbrot né brot sem framið er af stjórn málaalegum hvötum.
2. Ekkert það, sem í samningi þessum greinir, ber að túlka á þann veg, að í því felist skuldbinding til að veita gagnkvæma aðstoð vegna brots, er greinir í 1. eða 2. gr., ef ríkið, sem beiðni er beint til, hefur gildar ástæður til að ætla að beiðninni hafi verið komið á framfæri í þeim tilgangi að lögsækja eða refsa manni vegna kynþáttar hans, trúarbragða, þjóðernis eða stjórn málaaskoðana eða réttarstaða hans kunnri að vera skert vegna einhverra þessara ástæðna.
3. Ákvæði allra milliríkjasamninga og samkomulaga um gagnkvæma aðstoð í sakamálum, sem gilda milli aðildarríkja, þ. á m. Evrópusamnings um gagnkvæma aðstoð í sakamálum, breytast milli aðildarríkja að því leyti sem þau samræmast ekki samningi þessum.

9. gr.

1. Tilkynna ber fastanefnd Evrópuráðsins um sakamálefni um framkvæmd samnings þessa.
2. Ber henni að gera allt, sem þörf er á, til að auðvelda vinsamlega lausn hvers kyns vanda, er verða kann vegna framkvæmdar samningsins.

10. gr.

1. Hvers kyns deilu milli aðildarríkja varðandi túlkun eða framkvæmd samningsins, sem ekki hefur verið jöfnuð innan ramma 2. mgr. 9. gr., ber að leggja í gerð að beiðni sérhvers deiluaðila. Hvor aðili um sig tilnefni gerðardómsmann og þeir tveir tilnefni oddamann. Hafi einhver aðili ekki skipað gerðardómsmann sinn innan þriggja mánaða frá því beiðni var um gerðardóm, skal hann skipaður að beiðni hins aðilans af forseta Mannréttindadómstóls Evrópu. Ef forseti er ríkisborgari annars hvors deiluaðila gerir það varaforseti dómstólsins, eða ef hann er ríkisborgari annars hvors deiluaðila, gerir það elsti dómari, sem ekki er ríkisborgari annars hvors deiluaðila. Sama hátt skal hafa á, ef gerðardómsmenn geta ekki komið sér saman um val oddamanns.
2. Gerðardómur ákvarði eigin málsmeðferð. Meirihluti atkvæða ræður ákvörðunum hans. Úrskurður hans er endanlegur.

11. gr.

1. Samningur þessi skal liggja frammi til undirritunar af hendi aðildarríkja Evrópuráðsins. Samningurinn er háður fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjöl skulu afhent aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins.
2. Samningurinn skal taka gildi þremur mánuðum eftir afhendingu þriðja fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
3. Að því er varðar ríki, sem undirritar, en fullgildir, viðurkennir eða samþykkir síðar, tekur samningurinn gildi þremur mánuðum eftir afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals þess.

12. gr.

1. Við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns getur sérhvert ríki tilgreint það eða þau landsvæði, sem samningurinn á að ná til.
2. Við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns eða síðar getur sérhvert ríki lýst yfir því við aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins að samningur þessi nái einnig til hvaða annars landsvæðis eða landsvæða, sem tilgreind eru í yfirlýsingunni, og sem það fer með utanríkismál fyrir eða hefur heimild til að skuldbinda.
3. Sérhverja yfirlýsingu, sem gefin er samkvæmt undanfarandi málsgrein, má afturkalla fyrir hvaða landsvæði, sem þar er greint, með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Slík afturköllun gangi í gildi þegar í stað eða síðar eftir því sem tilgreint kann að vera í tilkynningunni.

13. gr.

1. Við undirritun eða við afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals síns getur sérhvert ríki lýst yfir því, að það áskilji sér rétt til að synja um framsal vegna einhverra þeirra brota, er um getur í 1. gr., ef það telur það stjórn málaafbrot, brot sem framið er í tengslum við stjórn málaafbrot, eða brot framið af stjórn málaalegum hvötum, svo fremi ríkið skuldbindi sig til að taka til tilhlýðilegrar athugunar, þegar það metur eðli brotsins, sérhverjar sérstaklega alvarlegar hliðar brotsins, þ. á m.:
  - a. Að það hafi skapað sameiginlega hættu fyrir líf, limi eða frelsi manna.
  - b. Að það hafi snert menn, sem eru gjörsamlega óviðkomandi hvötunum að baki brotinu.
  - c. Að notaðar hafi verið grimmúðlegar eða viðurstyggilegar aðferðir við framningu brotsins.
2. Sérhvert ríki getur að öllu eða einhverju leyti afturkallað fyrirvara, sem það hefur gert samkvæmt undanfarandi málsgrein, með yfirlýsingu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins, er gangi í gildi frá og með móttökudegi.
3. Ríki, sem gert hefur fyrirvara samkvæmt 1. mgr. þessarar greinar, getur ekki krafist þess að neitt annað ríki beiti 1. gr. Ef fyrirvari þessi er aðeins að hluta eða skilyrtur, getur það þó krafist framkvæmdar greinarinnar að svo miklu leyti sem það sjálft hefur samþykkt hana.

14. gr.

Sérhverju samningsríki er heimilt að segja upp samningi þessum með skriflegri tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Sérhver slík uppsögn tekur gildi þegar í stað eða síðar eftir því sem tilgreint kann að vera í tilkynningunni.

15. gr.

Samningur þessi gengur úr gildi að því er varðar samningsríki, sem segir sig úr Evrópuráðinu eða hættir að vera aðildarríki þess.

16. gr.

Aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins ber að tilkynna aðildarríkjum ráðsins um:

- a. Sérhverja undirritun.
- b. Sérhverja afhendingu fullgildingar-, viðurkenningar- eða samþykktarskjals.
- c. Sérhvern gildistöku dag samnings þessa samkvæmt 11. gr. hans.
- d. Sérhverja yfirlýsingu eða tilkynningu, sem berst samkvæmt ákvæðum 12. gr.
- e. Sérhvern fyrirvara, sem gerður er samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 13. gr.
- f. Afturköllun sérhvers fyrirvara samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 13. gr.
- g. Sérhverja tilkynningu sem berst samkvæmt 14. gr. ásamt dagsetningu gildistöku uppsagnar.
- h. Í hvert skipti sem samningur gengur úr gildi samkvæmt 15. gr.

Þessu til staðfestingar hafa undirritaðir, sem til þess hafa fengið fullt umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Strasbourg 27. dag janúarmánaðar 1977 á ensku og frönsku, í einu eintaki, sem geymt skal í skjalasafni Evrópuráðsins, og eru báðir textarnir jafngildir. Aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðsins ber að senda staðfest eintök til sérhvers þeirra ríkja, sem undirrita samninginn.